

## VASTUSED

## KLIIMAMUUTUSTEGA KOHANEMINE

## 1. KÜSIMUS

VEE RINGLUSSEVÕTT ( J )    TILKKASTMINE ( D )    PÕHJAVEE TAASTAMINE ( H )  
 LAINEMURDJA ( C )    TAMM ( E )    AMFIIBMAJA ( A )    TÄPPISPÕLLUMAJANDUS ( B )  
 ROHESEIN/HALJASKATUS ( F )    HOONETE ENERGIATÕHUSAKS RENOVEERIMINE ( I )  
 PÕLLUMAJANDUSKULTUURIDE MITMEKESISTAMINE ( M )    LINNAAIANDUS ( K )  
 VARAJASE HOIATAMISE SÜSTEEMID ( L )    HALLVEESÜSTEEMID ( G )

## KLIIMA JA ENERGIA

## 1. KÜSIMUS

## FOSSIILKÜTUSED

KIVISÜSI

NAFTA

MAAGAAS

## TAASTUVAD ENERGIAALLIKAD

TUULEENERGIA

TUUMAENERGIA

PÄIKESEENERGIA

GEOTERMILINE ENERGIA

LAINEENERGIA

BIOMASS

## 2. KÜSIMUS

2018. aastal oli Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside heide **23** % väiksem kui 1990. aastal. Samal perioodil kasvas ELi majandus **61** %. Paistab seega, et EL saavutab oma eesmärgi vähendada 2020. aastaks heidet **20** %.

Ent heidet peavad vähendama ja kliimaneutraalsuse (netonullheite) saavutama kõik maailma riigid. EL ja selle liikmesriigid on võtnud endale kohustuse 2030. aastaks heidet veelgi vähendada (**40** % võrreldes 1990. aasta tasemega) ja saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus.

## VASTUSED

### 3. KÜSIMUS

Taastuvatest energiaallikatest toodetakse maailmas praegu peaaegu kolmandik elektrist. **VALE**

Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside heide vähenes aastatel 1990–2016 üle 20%. **ÕIGE**

Euroopa Liidus töötab praeguseks üle nelja miljoni inimese niinimetatud rohelises sektoris, see tähendab töökohtadel, mis aitavad energia- ja ressursitõhusust parandada. **ÕIGE**

Euroopa Liit impordib üle poole oma energiast – ligikaudu 700 miljoni euro eest päevas – Venemaalt. **VALE**

Euroopa Liit kulutas aastatel 2014–2020 veerandi oma eelarvest kliimaga seotud meetmetele. **VALE**

## KLIIMA JA TÖÖSTUS

### 1. KÜSIMUS

**MAANTEETRANSPORT**

**TSEMENT**

**EHITUS**

**PAPP**

**ALUMIINIUM**

**PÕLLUMAJANDUS**

**RAUD**

**TERAS**

**JÄÄTMED**

**ENERGIA**

**KLAAS**

**PABER**

**NAFTA**

**LAEVANDUS**

### 2. KÜSIMUS

Kas nad peavad sellegipoolest heitkoguseid vähendama? **JAH**

Kas nad ei kuulu ELi HKSi sellepärast, et nad tekitavad vähem kasvuhoonegaase? **EI**

Kas nad võiksid kunagi ELi HKSigagi liituda? **JAH**

### 3. KÜSIMUS

**VÄIKSEIM**

**VÄIKSEM**

**SUUREM**

**SUURIM**

**JALGRATAS  
JAHT  
HOBUVANKER**

**ELEKTRITÕUKERATAS  
HÜBRIIDSÕIDUAUTO**

**TAVALINE SÕIDUAUTO  
TRAKTOR  
RONG**

**REISILENNUK  
KRUIISILAEV**

### METSAD, MEIE KLIIMA KAITSJAD

#### 1. KÜSIMUS

Sest nad seovad õhust süsihappegaasi ja talletavad seda.

#### 2. KÜSIMUS

Metsadest võib ka **KASVUHOONEGAASE** eralduda, näiteks kui nad maha raiutakse, kui nad lagunevad või kui nende all oleva mulla tasakaal on häiritud.

Inimesed raiuvad maailma metsi murettekitavas tempos: kuni 80% **TROOPILISTEST** metsadest raadatakse selleks, et vabastada maad **PÖLLUMAJANDUSE** jaoks, ent puid raiutakse ka selleks, et valmistada tooteid nagu **PUIT** ja paber või ehitada teid ja **KAEVANDUSI**.

Lisaks sellele, et raadamine kiirendab **KLIIMAMUUTUSI**, hävitab see ka metsloomade elupaiku ja muudab **SADEMETE** seaduspärasid, põhjustades põuda.

Igal aastal raiutakse **KREEKA** suurune ala troopilist metsa.

### MEETMETE VÕTMINE

#### 3. KÜSIMUS

- Püüda ära visata nii vähe toitu kui võimalik.
- Kustutada toast või kodust lahkudes tuled.
- Hoida aknad kinni, kui küte on sisse lülitatud.
- Osta poest kohalikke ja aastaajale vastavaid puu- ja köögivilju.
- Paluda vanematel uusi kodumasinaid ostes ennekõike energiatõhusust silmas pidada.
- Vähendada jäätmete teket ja sortida neid ringlussevõtuks.
- Anda ringlusse elektroonikaseadmed, mida enam ei kasutata – need on täis ohtlikku plasti ja metalli.
- Kompostida – lagunev toit on mullale kasulik. Do compost – decomposing food is good for the soil.

**RAHVUSVAHELISED MEETMED****2. KÜSIMUS**

22. aprillil 2016 allkirjastas **174** / **195** riiki **PARIISIS** / **NEW YORGIS** – ametlikult Pariisi kokkuleppe – see on ülekaalukalt suurim arv riike, kes on ühel päeval rahvusvahelisele lepingule alla kirjutanud.

Pariisi kokkuleppe seadustamiseks pidi selle ametlikult ratifitseerima vähemalt **45** / **55** riiki, kelle heitkogused moodustavad vähemalt **45** / **55%** kogu maailma heitkogustest.

**USA** / **EL** ratifitseeris kokkuleppe ametlikult 5. oktoobril 2016, käivitades selle jõustumise 4. novembril ehk vähem kui aasta pärast kokkuleppe heakskiitmist.

**3. KÜSIMUS**

- Sest neil ei ole alati raha, et seda ise teha.
- Sest mõni nendest kannatab oma geograafilise asukoha tõttu rohkem kliimamuutuste mõjude all (nt väikesaared).
- Sest neil on väiksem majandus, mistõttu nad tekitavad vähem kasvuhoonegaase kui kõik teised.
- Sest rikastel riikidel on ajaloost tulenev kohustus maksta nüüd selle heite eest, mida nad tööstusrevolutsioonist alates on tekitanud.